

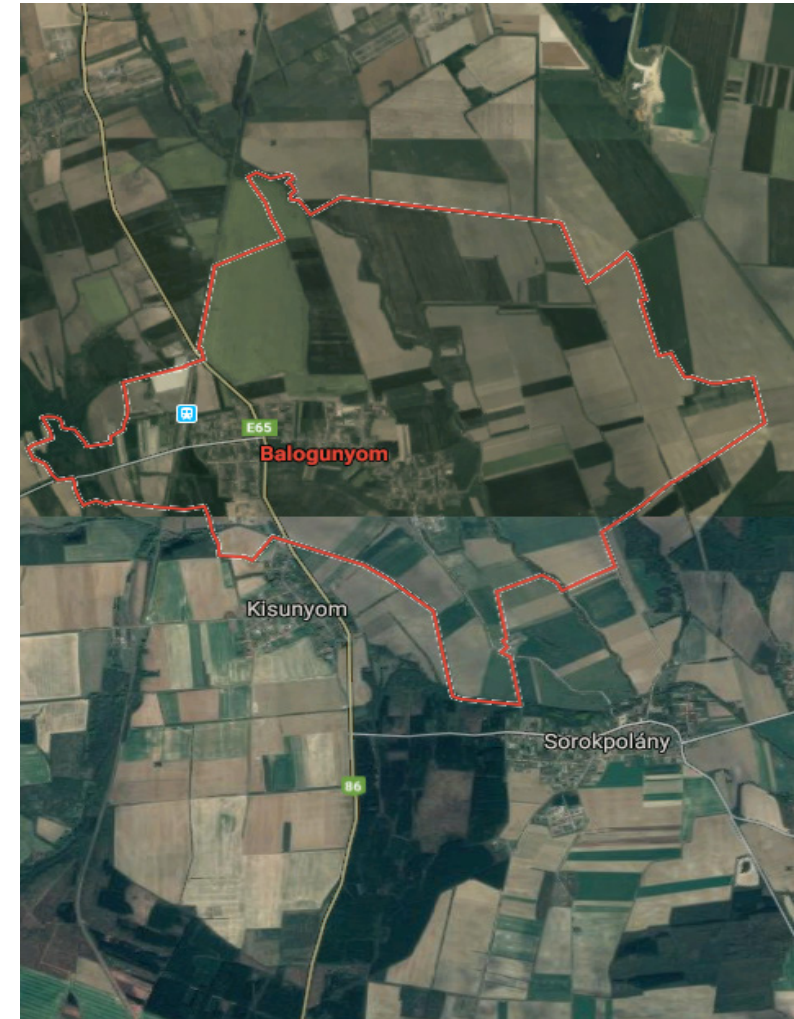

BALOGUNYOM

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVE 2019.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés
2. Balogunyom község bemutatása
3. Örökségünk
4. **Eltérő arculatot hordozó településrészek**
Történelmi településrész
Kialakult településrész
Természeti értékek területe
Gazdasági övezet
5. Jó példák, ajánlások
6. Ábragyűjtemény
7. Felhasznált irodalom
8. Impresszum

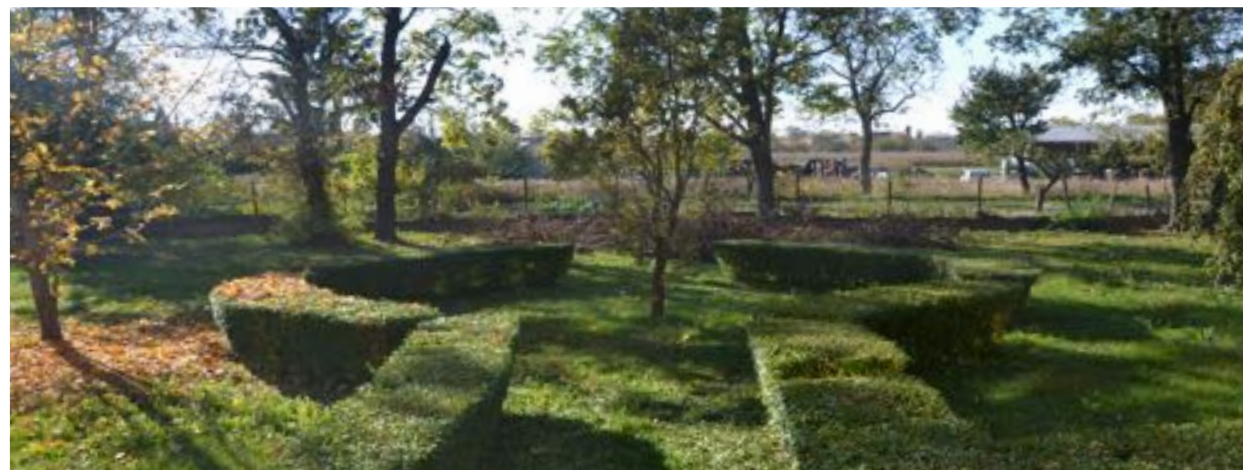

BEVEZETÉS

Mottó:

*„A természet mindenkori állapota a lélek tükré.
Jelen pillanatban még éretlen természetünké.
Az épített környezet az ember mindenkori tudásszintjét tükrözi,
így például a városszélek tájba oldódása az ott élők tudatminősé-
ségének megfellebbezhetetlen mutatója.
A városba egyre beljebb haladva több száz, néhány esetben
több ezer év tudásszintjének információival találkozhatunk.
Kivételesen torz esetekben csak az utóbbi emberöltőjével.”*

Somlósi Lajos

A Településképi arculati kézikönyv megalkotásának elsődleges célja a helyi identitás erősítése a természeti és az építészeti értékek bemutatása által. Másodlagos célja, hogy elősegítse a településkép védelmi rendelet megalkotását és támpontot nyújtson a település fejlesztési és -rendezési tervek készítésekor.

A hely ismerete nélkül nem teremthető harmónia a természeti és az építészeti életterek között, ezek összhangja nélkül viszont még rövid távon sem tartható fenn az élet továbbadásához szükséges életminőség. Ne feledjük: - a könyvben bemutatott kincseket unokáinktól és dédunokáinktól csak megőrzésre kaptuk kölcsön!

2

BALOGUNYOM KÖZSÉG BEMUTATÁSA

Balogunyom Szombathelytől 8 km-re délre, a Gyöngyös-sík déli részén, a Sorok-patak mellett fekszik. A települést Szombathely, Ják, Kisunyom, Sorkikápolna, Vasszécseny, Táplánszentkereszt határolja. A község belterülete 131 ha, külterülete 1081 ha.

A falu a Szombathely-Körmend közötti 86. sz. főközlekedési út mentén helyezkedik el. A szombathelyi kistérség meghatározó települése. Az észak-déli gazdasági és turisztikai forgalom kapuja. Vonattal megközelíthető a Szombathely–Szentgotthárd vasútvonalon, vasútállomása a Ják–Balogunyom megálló.

A mai közigazgatási határon belül a középkorban 3, írott forrásokban is szereplő kisebb falu volt: Balogfalva, Nagyunyom és Herreháza.

Balogfalva: A Balkfalva néven is

előforduló település köznemesi birtok volt. Balogfa birtokosa az Ányos, Nagyunyom és az Akacs családok voltak.

Nagyunyom: Unon névalakban először 1318-ban fordul elő, 1476-ban jelenik meg a Kis- és Nagy- Unyan megkülönböztetés. Mindkettő helyi köznemeseké – az Unyani, Polyáni rokonságé volt.

Herreháza: A csak 1469-ben megjelenő falu a névadó Herre, Herreházi családé volt. Az 1549. évi összeírásból már hiányzik. A törökkorban elpusztult.

Az első régészeti leletről szóló híradás 1871-ből származik, amikor Nagyunyomban vasútépítéskor két bronz kartekeercset találtak. A szombathelyi múzeum régészei az 1980-as évektől kezdve végeztek itt néhány terrepbejárást.

Közigazgatásilag 1786-ban

Körmendi Járás, 1790-1849-ig Körmendi Kerület Pornói Járása, 1850-1860-ig Szombathelyi Járás községe volt. 1861-1871-ig Körmendi Kerület, Pornói Járásához tartozott. 1872-től a Szombathelyi Járáshoz került. 1872- 1949-ig a Kisunyomi Körjegyzőség beosztott községe. 1949-ben Balogfával Balogunyom néven egyesült.

A 20. század nagy háborúi a község lakosságától is áldozatokat követelt. Az 1. világháborúban 16-an haltak hősi halált. A 2. világháború a helység lakosai közül 12 főnyi áldozatot követelt. Jellemző a század történelmére, hogy róluk csak közel fél évszázad múlva, a rendszerváltozást követően lehetett hivatalosan is megemlékezni. Az áldozatok emlékére készült dombormű a Polgármesteri Hivatal telkén lévő parkban található.

A település sokszínű történelméből adódóan több műemlék kastéllyal is rendelkezik.

Az Akacs-kastély Balogfán áll. A kastélyt korábbi földszintes kúriaépület felhasználásával özv. Akats (Akacs) Gáborné Nirobosz Terézia építtette 1826-ban klasszicista stílusban, jelenlegi alakját az 1880-as években dr. Borsits (Borsics) Béla tulajdonlása alatt nyerte. Leghíresebb tulajdonosa Akacs Mihály volt.

A Sényi-kastély Balogunyom nagyunyomi részén található. A taródházi báró Mikos László fia, Mikos János 1832-ben adta el az uradalmat Sényi Gábornak. 1836-ban már állt egy ház a belső telken, legalábbis az akkori értébecslés szerint. Sényi Gábor pedig 1842 körül építtette a klasszicista stílusú kastélyt. Az építtető magyar királyi tanácsos, valamint a németújvári herceg Batthyány-Strattmann Fülöp uradalmának jószágkormányzója volt, az ő közügyek terén szerzett érdemeiért kapta a família a „nagyunyomi” előnevet. Az 1962-ben végzett felújítástól 2009-ig az épületben működött az általános iskola.

ÖRÖKSÉGÜNK 3

Római katolikus templom

Temploma középkori eredetű. Eleinte önálló plébánia, majd Kisunyom filiája.

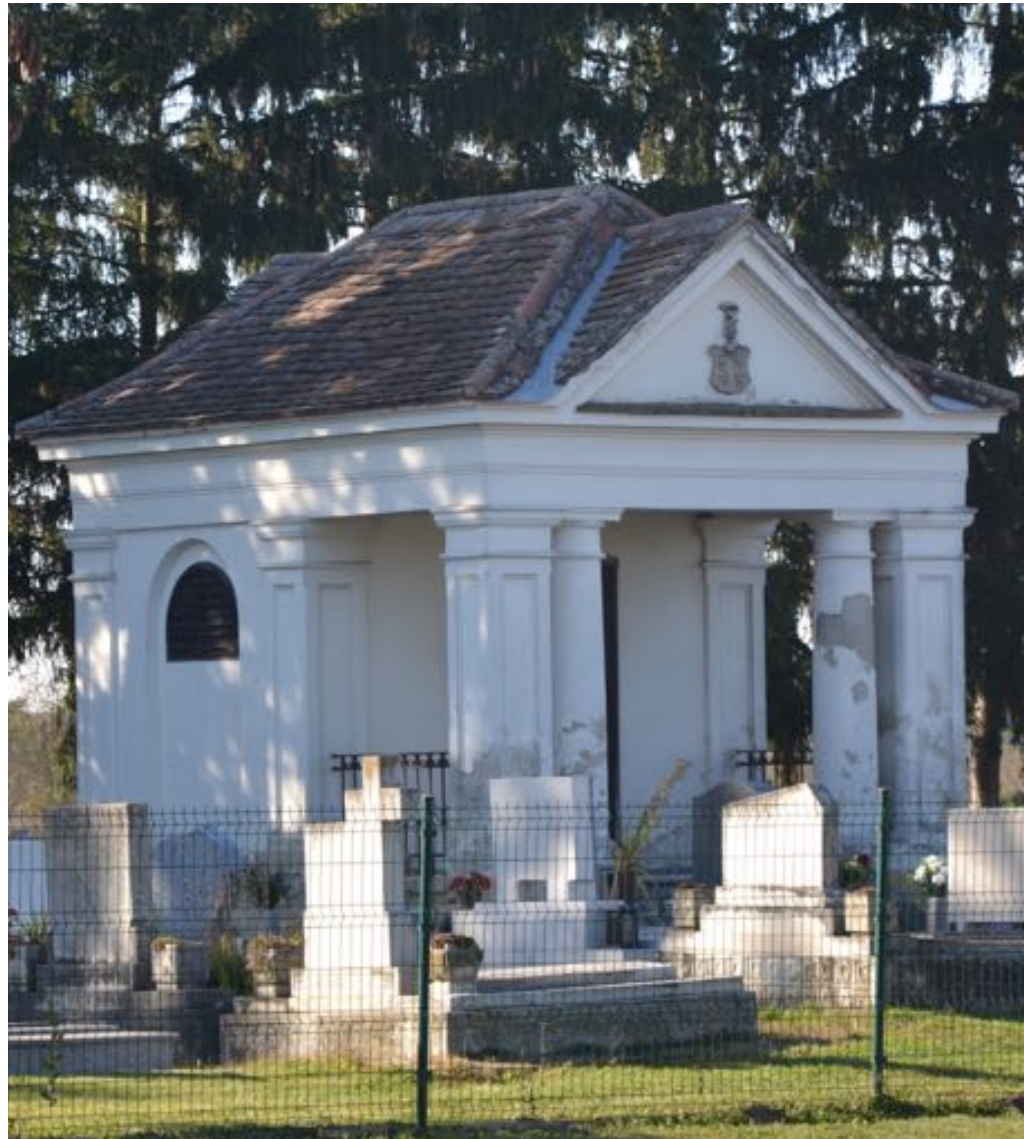
A későbbi Nagyunyom 1346-ban Egyházasunyan néven jelentkezik. 1438-ban Szent Mihály tiszteletére szentelt templomáról írnak. A ma Mindenszentek tiszteletére szentelt templom nagyunyomi katolikus templom építéstörténetét 1983-ban Valter Ilona tisztázta. Eszerint a félköríves szentélyű templom a 13. században épült. Sekrestyéje és néhány további részlet gótikus. 1674-ben, 1698-ban és 1713-ban romos volt, 1733-ra renoválták. A 19. században nyugat felé bővítették a templomot.

A középkori falu régészeti nyomai a templom körül kereshetők.

Szobrok, keresztek

Temető

A falu temetőjében áll a Sényiek által építtetett családi kriptá, amely ma védett műemlék.

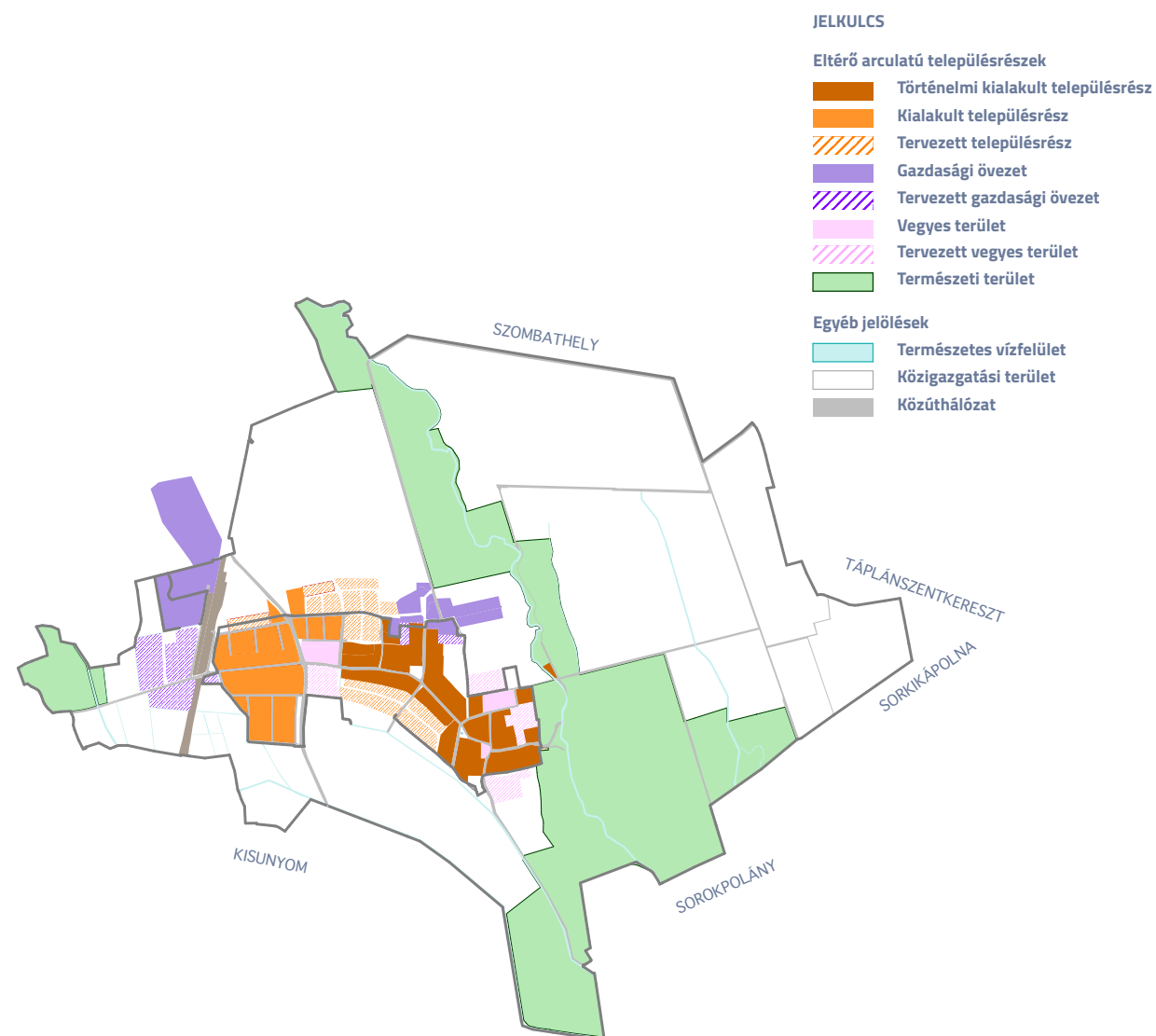

Történeti táj

A település értékes természeti környezettel rendelkezik. Ennek egyik legfontosabb eleme a Sorok-Perint völgye, amely korábban galéria erdőkkel kísérve gazdagította a települést. A viszonylag kis területet átszelő négy vízfolyás előrejelzi az átlagosnál figyelemreméltóbb élővízi állapotot. Ezt igazolja a község részét képező Csarita dülő NY-i részén 7 olyan külterületi védett lápterület van, melynek védelme kiemelt feladat. A patakok által átszőtt völgy hagyományos kaszálórétként, hagyásfás legelőként hasznosítva tájképi értéket teremt. A község a Gyöngyös újpleisztocén kavicstakaróján települt. É-i részének felszínét vályog fedi, melyen barna erdőtalaj alakult ki. A patak-völgyekben nyers öntéstalajok találhatók. A területhasználatra alapvetően szántóföldi művelés a jellemző.

Történelmi településrész

A tájegységre jellemző, hagyományos utcakép a keskeny telkeken fésűs beépítés. Ennek emlékei kevésbé maradtak fenn, többnyire csak az balogfai részen. Az unyomi rész teljesen átépült, utcahálózta hálós rendszerű melékutcákkal egészült ki. A Petőfi út mentén már csak a világháborút követő építési korszakok épülettípusai vannak jelen.

Az új parcellázások eklektikus kialakítása és beépítése az elmúlt évtized építészeti tanácsatlanságát tükrözi. A terület feltárása gazdasági szempontú; új településszerkezeti elemet alig teremt (közterületek, sétányok, növényzet)

A lakóterület bővítése az érvényes rendezési tervben tartalék területként szereplő tömbök felhasználásával kerül sor. Új, külterületek igénybevételére csak kis mértékben kerül sor, főleg ott, ahol a zsákutcák összeköttetése miatt a hiányok összenövesztése a cél.

Kialakult településrész

Az elmúlt évtized építészeti divatirányzatai sem, kerültek el a települést. Azonban jellemzően az egységesen kialakult lakóterület, az egyezdi telkeken oldalhatáron álló házak nagy kertekkel képezik a település ezen hangulatos, magas életminőségű szövetét.

A kerítések általában falazott oszlopokkal, tömör lábazattal és áttört mezővel építettek. A házak előtti zöldterületet az ott lakók sajátjukként gondozzák. Gyümölcsfák, virágágyások díszítik az előkerteket.

Történelmi településrész

5 JÓ PÉLDÁK, AJÁNLÁSOK

Kapuk, kerítések

Gondos kezek nyoma

23

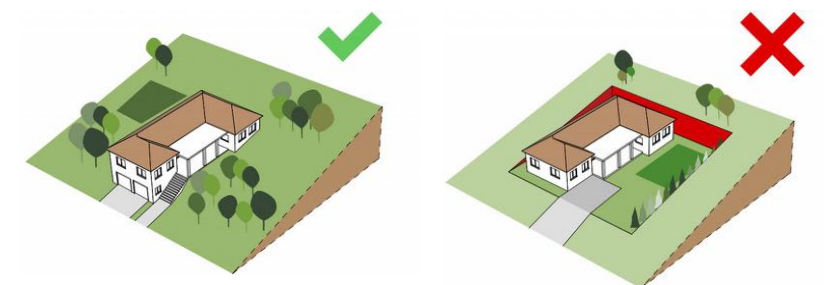
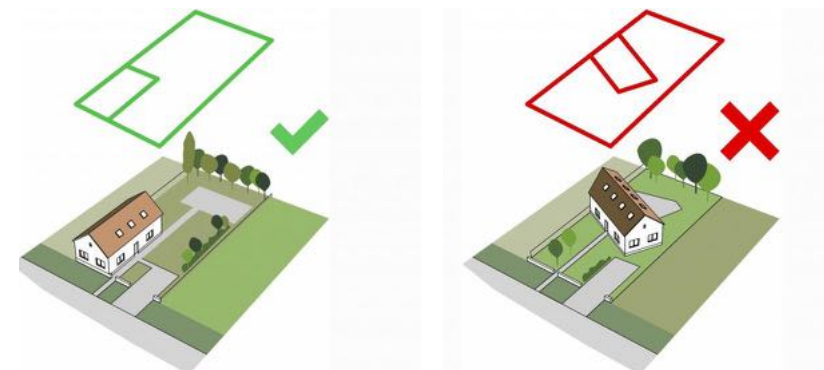

ÁBRAGYŰJTEMÉNY

6

telepítési sémák

kertvárosias épület magasságok

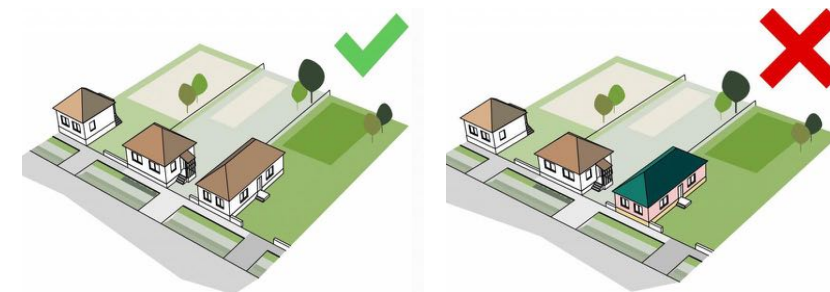

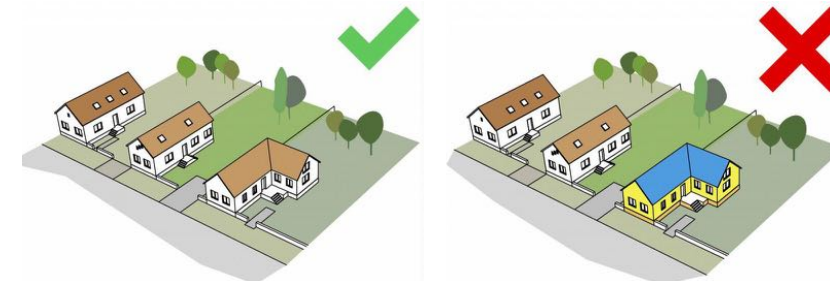
kertvárosias tetőformák

kertvárosias tető hajlásszögek

épületek színezése

7 FELHASZNÁLT IRODALOM

Balogunyom község településrendezési eszközei
<http://balogunyom.hu/>
<http://tak.lechnerkozpont.hu/>
<http://www.magyarcimerek.hu>
<http://google.com>

8 IMPRESSZUM

Balogunyom Község Önkormányzata
9771 Balogunyom, Rákóczi Ferenc utca 3.

Márfi Ernőné Kiss Anita Katalin polgármester
megbízásából készítette:

Rápli Építésziroda 1996 Kft.
9700 Szombathely, Welther Károly utca 31.
iroda@rapli-epitesziroda.hu
Tervezők:
Enzsöl Elvira
Horváth Violetta
Rápli Pál

Jóváhagyva:

Balogunyom Község Önkormányzatának
90/2019.(VI.19.) Kt-határozatával.

Minden jog fenntartva:

Rápli Építésziroda 1996 Kft.
Felelős kiadó: Rápli Pál ügyvezető

